

De Vrijheid

OISTERWIJK

Kerkeind 86

Kerkstraat 32

Hier wordt gesproken over het huis en erf dat bewoond werd door de familie van Keulen - van Doleweerd. Tegenwoordig draagt het huis nummer 32 van de Kerkstraat; eerder is het huisnummer A.150 geweest.

Kerkeind 86

Kerkstraat 32

Hier wordt gesproken over het huis en erf dat bewoond werd door de familie van Keulen - van Doleweerd¹. Tegenwoordig draagt het huis nummer 32 van de Kerkstraat; eerder is het huisnummer A.150 geweest.

Op woensdag na het feest van de apostel Mattheus in 1420 heeft Henrik van Ethen een erf dat is gelegen tussen het erf van Gerit Buckinc en dat van Willem die Weert, de zoon van Kathelyn, 'metter eenre Hant' verkocht aan Wouter Watermael². Henrik van Ethen en Gerit van Meyensvoert hebben het erf moeten opwinnen omdat hun als provisoren en meesters van de Tafel van den Heiligen Geest 12 jaar een cijns van drie schelling niet is voldaan. Waarschijnlijk hebben ze nog een tijd gehoopt dat de eigenaar van het erf de waarde weer op een oud peil zou brengen ofwel betalen. Bij de verkoop is echter slechts sprake van een hofstad, een plaats waar een gebouw heeft gestaan. Op hun onderpand is het hoogste bod uitgebracht door een man die vermoedelijk ook rechten heeft gehad op een rente uit het erf en niet van zins is geweest zich in de Vrijheid een huis te bouwen. Wouter is vermoedelijk een zoon van Wouter Wouterszoon van Watermael en Elisabeth, dochter van Aart Cleynaël, aanzienlijke mensen³. Hij heeft in Oisterwijk nog meer belangen. In 1418 verhuurt hij aan Art Ackermans een huis en boonshof aan de watermolen Ter Borcht⁴. Wouter heeft een zuster Elisabeth, welke ook herhaaldelijk in het oudste schepenprotocol van Oisterwijk wordt genoemd⁵. Wouter Watermael krijgt het erf vrij van lasten 'behoudelike den gesellen van der kercke van Oesterwijk hore chijns, die si daermit recht uut gheldende hebben'.

¹ *Anderhalve eeuw in Oisterwijk*, nr.90;

² OtW,R.143,63v;

³ *De Brabantse Leeuw*, jrg. 6 (1957) 2, B. W. van Schijndel,Oude Brabantse familie's, Cleynaël, vereenzelvigd de naam Watermael met van de Water;

⁴ OtW,R.143,3;

⁵ OtW,R.143,104v; R.145,9v;

In de openbare verkoop, verband houdende met de uitwinning, zal Willem van Cuyck, zoon van Erit van Kuik, uiteindelijk het hoogste bod hebben uitgebracht. Hij heet immers zowel van de heilige geestmeesters als van Wouter Watermael te hebben gekocht⁶. 's Woensdags in de Pinksterdagen van 1423 heeft Willem het erf alweer van de hand gedaan en aan Aart geheten van den Wyel, zoon van dan wijlen Peter van den Wiel, verkocht⁷.

Aart heeft het erf onbebouwd gelaten en op 19 december 1433 zijn *'stuc erfs tot enen hove gelegen in der vriheyt van Oesterwijck'* voor een erfpacht van vier lopen rogge, te voldoen op Lichtmis, uitgegeven aan Gerit, de zoon van wijlen Claus heer Ghys⁸. Ten oosten van het erf ligt dan nog steeds het goed van Willem die Weert en ten westen ervan dat van Peter Engbrechtssoon van Riel en met beide einden raakt het de straat. De oude lasten zijn ook nog als vanouds: een cijns aan de Tafel van den Heiligen Geest en aan *'den ghesellen inder kerke van Oesterwijck'*. Gerit behoeft van de Oesterwijkse dijk slechts een halve roede te onderhouden.

Erg lang heeft Gerit het huis niet gehouden. In 1438 heeft Jan die Becker, zoon van Henrik Beckers, er een huis⁹. Die belooft daaruit kort voor 1443 een cijns van twee pond aan Peter Aartssoen Colve¹⁰.

Ook Jan die Becker heeft het erf niet lang gehouden. In 1442 wordt Jan van Engelen, natuurlijke zoon van Geerlic Wellens, genoemd als bezitter¹¹. Deze Jan is een zoon van Geerlac, de zoon van Wellen Rover, die leenman van de hertog is geweest voor het goed Ter Borch¹². Geerlac is in 1401 schoutet van Oesterwijk¹³. Jan van Engelen, de zoon van Geerlac Wellens, is genoemd naar een broeder van Wellen Rover. Deze wordt zowel Jan Rover als Jan van Engelen genoemd. Hij is al voor 1354 getrouwd met Katherijn van der Lynden¹⁴ en fungeert in 1380 als schoutet van Oesterwijk¹⁵. Daaruit blijkt wel dat Jan van Engelen, de zoon van Geerlac Wellens, zijn huis in de Kerkstraat eerst op gevorderde leeftijd verwerft. Hij en zijn vrouw Alyt zijn daarin bestorven¹⁶.

Na hun dood wordt de rente van de Tafel van den Heiligen Geest weer niet opgebracht. Aart Appel, de zoon van Jacob van Ele, heeft in zijn hoedanigheid van provisor van de Tafel het huis opgewonnen. Het is toen in handen gevallen van Jan zoon van Henrik Ghyben. Daags voor het feest van Sint Lucia in 1461 heeft Jan het huis overgedragen aan Embrecht de zoon van de westerbuur Peter Embrechtszoon van Riel¹⁷.

Embrecht Peter Embrechtssoen van Ryele heeft zijn huis tussen het erf van Peter van Ryele en dat van Pauwels van Haestrycht, de natuurlijke zoon van Willem van Haastrecht, en een beemd in Enschoot op 9 juli 1470 ten behoeve *'des gasthuysse van Oesterwijck'* verbonden voor een jaarlijkse betaling van een mud rogge¹⁸.

Embrecht die bijvoorbeeld in 1473 in een akte van het Bosch Protocol Engbert Peters van Riel heet¹⁹ wordt ook wel Embrecht van Goch genoemd. Hij is in het huis bestorven. Zijn dochter Margriet is getrouwd met Claas, de zoon van Laureins Groys, ook wel naar zijn grootvader van moederszijde Claas Coelen geheten²⁰. In 1502 is Margriet weduwe en koopt zij de cijns in die de altaristen uit haar huis heffen²¹. Wel blijft de rente

⁶ Otw,R.144,111; zie ook R.143,97;

⁷ Otw,R.144,111;

⁸ Otw,R.148,32;

⁹ sH,R.1208,21v;

¹⁰ sH,R.1213,204v;

¹¹ sH,R.1212,91v;

¹² sH,R.1177,286v;

¹³ sH,R.1799, (IV) 32v;

¹⁴ sH,R.1799 (V) 17;

¹⁵ Brussel, Rekenkamer 17144;

¹⁶ Otw,R.168,25v;

¹⁷ Otw,R.168,25v;

¹⁸ Otw,R.176,23;

¹⁹ sH,R.1242,128;

²⁰ *Nederlands Patriciaat*, jrg. 26 (1940) 132;

²¹ Otw,R.206,23v;

aan de Tafel van den Heiligen Geest dan nog op het huis drukken. Het *'rentboeck'* van die instelling vermeldt als betalingsplichtig: *'Item Claes Coelen (voer Alet van Engelen), uut synen huysse ende hoeve, gelegen in die Kerckstraet, aldernaest Jan die decker, welck Willem van Ameroyen was: 3 schelling payements'*²².

In welke tijd Willem van Amelroyen het huis heeft bezeten is niet duidelijk.

Een stuiver erfcijns, een mud rogge aan het Gasthuys in de Vrijheid en het onderhoud van een halve roede dijk zijn de lasten op het erf, wanneer Margriet als weduwe van Claas Coelen op 12 februari 1526 afgaat van de tocht in haar huis ten behoeve van haar zonen Embrecht, Jan en Anthonis en ten behoeve van hun zuster Margriet en voorts ten behoeve van Peter Wouter Sdeeckens als man van Kathelij, en Henrik zoon van wijlen Henrik van Boextel als man van Peterken, ook dochters van Margriet en Claas Coelen. Na de afgang van tocht zijn alle rechten in het huis in handen gekomen van de oudste zoon²³. Het erf heet dan te liggen tussen het erf van Matheus Nulants, dat eerder van Jan Wijns is geweest en dat van Peter die Decker en zich uit te strekken van de Hoogstraat tot de Kerkstraat.

Embrecht is in het huis bestorven.

Op 11 oktober 1559 hebben Jan Matheus Wijtmans, man van Jenneken, en Marijken, dochters van Embrecht Claas Colen, alsmede Frank Colen en Claas Henriks van Heck²⁴ als momboors van de kinderen die Joost Lombaerts heeft verwekt bij Claasken en die Boudewijn van der Elst heeft verwekt bij Goyaartken, dochters van Embrecht Claas Colen, het hun toekomende vier-vijfde deel in het ouderlijk huis, met hof en ook nog een achterhuis, ten behoeve van Bartholomeeus Jans de Becker, getrouwd met Anna dochter van Embrecht Colen, overgedragen aan de secretaris. In die tijd heeft genoemde Frank Colen een huis ten oosten van het erf dat Bartholomeeus verwerft²⁵.

Reeds in 1562, op 31 oktober, heeft Bartholomeeus het huis opgedragen aan Gielis Cornelis Kievits²⁶. Het rentboek van de Tafel van den Heiligen Geest noemt Gielis dan ook als rentegelder na Embrecht Claas Colen²⁷.

In het oorlogsgeweld van de Opstand gaat Gielis' huis te gronde. Hij vindt het dan niet meer de kosten waard de lasten ervoor op te brengen en staat het erf af aan het Gasthuis, dat er zoals we hierboven hebben vermeld, er een rente uit mag heffen. De meester van het Gasthuis, Wouter Henrik Bathen, heeft de vervallen hofstad op 5 juli 1596 weer afgestaan aan Goyaart zoon van wijlen Cornelis Huyben²⁸.

Ook Goyaart is niet meer op het erf gaan bouwen, maar heeft dit als een hofstad met een einde aan de Kerkstraat en met het andere einde aan de Hoogstraat, tussen Jan Deckers' erf en het erf van Willem van Buel, op 28 april 1603 verkocht aan Cornelis Wijnants van Cuelen²⁹. In 1606 wordt hij nog als eigenaar genoemd³⁰.

Uit zijn huwelijk met Marie dochter van Jan Jacobs de Brouwer heeft Cornelis twee zoons, Wijnand en Laureis geheten, en een dochter Jenneken, getrouwd met Simon Gerits van Sittert. Op de laatste dag van oktober 1630 krijgt Laureis alle rechten op het ouderlijk huis³¹. Daarop drukt dan een cijns van 11 carolusgulden welke Cornelis Wijnand Scheffers van Ceulen en Marie, dochter van Jan Jacobs de Brouwer uit hun huis beloofd hebben aan een burger der stad Gorinchem, Wijnand Adriaan Colen Wouters³². Op 14 juli 1632 komt die cijns in handen van heer en meester Henrik van den Broeck, licentiaat in de beide rechten³³.

²² GA ged. 54,4;

²³ Otw,R.230,5;

²⁴ Zie ook onder het Lindeind, ten Westen van het Gasthuis III;

²⁵ Otw,R.263,64;

²⁶ Otw,R.266,44;

²⁷ GA ged. 54,4;

²⁸ Otw,R.291,35;

²⁹ Otw,R.298,23v;

³⁰ Otw,R.300,5 en 24;

³¹ Otw,R.324,104;

³² Otw,R.325,13;

³³ Otw,R.325,13; R.326,60v;

Het huis zelf blijft nog bijna geheel die eeuw in handen van de Van Keulens. Bij een scheiding en deling tussen de kinderen van Laurens Cornelis van Ceulen en Jenneke, dochter van Jan Keyzers, valt het voorvaderlijk huis toe aan Anneke, de vrouw van Dirk Dries Hessels³⁴. Ten behoeve van hun onmondige kinderen wordt het evenwel op 27 januari 1696 te gelde gemaakt en verkocht aan Adriaan Peters van Breda³⁵. Hij moet 131 gulden betalen. Als lasten op het huis worden dan slechts drie gulden voor het Gasthuis en een stuiver aan de Armentafel vermeld. Over de afstamming en de afstammelingen van deze nieuwe eigenaar hebben we elders uitvoerig gesproken³⁶.

Kerkeind 86 1400 © 2023 - W.P.M.J. de Bakker

Kerkeind 86 1832 © 2023 - W.P.M.J. de Bakker

Kerkeind 86 1950 © 2023 - W.P.M.J. de Bakker

2023. kadaster F.2273

1400 reconstructie K86

1832 kadaster F.103-106

1950 kadaster F.1874

2023. kadaster F.2273

Kerkeind 86	Oisterwijk,GA.87-98	oud 260-271
	<i>eigenaars</i>	<i>bewoners</i>

34 Otw,R.478,6;
 35 Otw,R.403,112;
 36 *Anderhalve eeuw in Oisterwijk*,126.

1736	Jan van Breda	denselve
1741		
1746		
1751		
1756		deselve en zoon
1761	Adriaen van Breda	deselve en Piet van Gorcom
1766		denselven en Embert van Breda
1771		
1776		
1781		
1786	erfgenamen Adr. van Breda	Laurens van Esch en de weduwe Embert van Breda
1791		Laurens van Esch (2.0), weduwe Embert van Breda (1.0), Adriaan Mattijs Meyers (2.0)

overzicht

			KERKEIND 86
			86-I
			Willem van Ameroyen ?
			<i>opwinning wegens 3 sch.</i> H.Geesttafel
			Wouter Wouter Watermael
			Willem Erit van Cuyck
			Aart Peter van den Wiel
			Gerit z. Claus hr Ghys
			Jan Henrik die Becker
			Jan van Engelen n.z. Geerlic Wellens x Alyt
			Claas Maarten ?
			<i>opwinning</i> door Tafel van de H.Geest
			Jan z. Henrik Ghyben
			Embrecht z. Peter Embrechts van Riel (van Goch)
			Claas z. Laureins Groys (Coelen) x Margriet d. Embrecht van Riel (van Goch)
			Embrecht Claas Colen
			Bartholomeeus Jans de Becker x Anna d. Embrecht Colen
			Gielis Cornelis Kievits
			<i>opwinning</i>
			Gasthuis van Oisterwijk
			Goyaart Cornelis Huyben
			Cornelis Wijnands van Cuelen x Marie d. Jan Jacobs de Brouwer
			Laureis z. Cornelis Wijnands Scheffers van Ceulen x Jenneke d. Jan Keyzers
			Dirk Dries Hessels x Anneke d. Laureis van Ceulen
			Adriaan Peters van Breda
			Jan van Breda, K86
			Johanna en Catharina van Breda
			Embert van Breda x Maria Maas
			Adriaan Embert van Breda
			Hendrik Peter Reynen
			Laurens van Esch x Anna Maria van Breda
			<i>deel oost zie K86-II</i>
			Cornelis Walschots, F.103/104
			Adriaan Walschots
			Adriaan Smulders
			Jan Martinus van Rijswijk
			Jan Cornelis Timmermans
			<i>gevoegd bij erf west</i>
			<i>weer afzonderlijk erf aan de Kerkstraat</i>
			Gerardus Jordens (oost) F.1321, na 1935 F.1874
25-9-1420	O,R.143,63v-2	<i>hofstad</i>	
4-6-1421	O,R.143,97r-2	<i>hofstad</i>	
7-7-1423	O,R.144,93r-5	<i>hofstad</i>	
19-12-1433	O,R.148,32r-3	<i>hof</i>	
v.1437		<i>huis</i>	
v.1441		<i>huis 20 R</i>	
v.1450			
12-12-1461	O,R.168,25v-1	<i>huis</i>	
v1483			
12-2-1526	O,R.230,5r-1	<i>huis</i>	
11-10-1559	O,R.263,64	<i>huis achterhuis</i>	
31-10-1562	O,R.266,44v	<i>huis achterhuis</i>	
5-7-1596	O,R.291,35	<i>vervallen hofstad</i>	
29-4-1603	O,R.298,23v	<i>nieuw huis</i>	
31-10-1630	O,R.324,104	<i>huis</i>	
17-3-1693	O,R.478,6	<i>huis</i>	
27-1-1696	O,R.403,112	<i>huis</i>	
v1740		<i>huisje</i>	
1-3-1798	O,R.436,129v	<i>voorwaarts 1/2 in huis en schop en hof west</i>	
1-3-1798	O,R.436,130v	<i>voorwaarts 1/2 in huis en schop en hof west</i>	
1844			
1881			
1896			
1933			

3-3-1839 N.5384,34 *huis*
1842
1869

86-II
afkomstig van K86-I
Laurens Jan van Esch, barbier, **F.105/106**
Manhuis van Otw
Johannes Jan Timmermans
Piet Timmermans
gevoegd bij K87

uit: www.devrijheidoosterwijk.nl 18-8-2023